

7. Мартиненко, М. М. Стратегічний менеджмент [Текст] : підручник / М. М. Мартиненко, І. А. Ігнат'єва. – К. : Каравела, 2006. – 320 с. – ISBN 966-8019-58-X.
8. Райс, Эл. Маркетинговые войны [Текст] / Эл Райс, Джек Траут. – СПб. : Питер, 2000. – 256 с.
9. Фатхутдинов, Р. А. Стратегический маркетинг [Текст] : учебник / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Бизнес-школа “Интел-Синтез”, 2000. – 640 с.
10. Шив, Чарльз Д. Курс МВА по маркетингу [Текст] / Чарльз Д. Шив, Александр Уотсон Хайэм ; пер. с англ. – М. : Альпина Паблишер, 2003. – 717 с. – ISBN 5-94599-071-X.

Summary

The economic substance of “strategic marketing” is explored by author in this article. Author presents own view on organizational and economic mechanism of strategic marketing by defining function and principles.

Отримано 01.10.2010

УДК 338.244.2

К.К. Мельник, Національний банк України, м. Київ

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СИСТЕМИ КОМУНІКАЦІЙ ЦЕНТРАЛЬНОГО БАНКУ

У статті досліджено сутність поняття прозорості, її основних видів, визначено її основні переваги, обґрунтована необхідність підвищення прозорості та відкритості центрального банку, проаналізовано ефективність забезпечення прозорості центрального банку через призму комунікаційних каналів.

Ключові слова: центральний банк, система комунікацій, комунікаційні канали, економічні агенти, прозорість, відкритість монетарної політики.

Постановка проблеми. За останні два десятиріччя у світовій практиці центральні банки здійснили стрімкий поворот у формах комунікації з суспільством та ринком. Питанню прозорості центрального банку почали приділяти увагу більшість провідних фахівців в усьому світі, які прийняли той факт, що саме прозорість та постійний зв'язок з суспільством і ринком (учасниками ринку) є запорукою ефективного здійснення монетарної політики. Це було викликано не тільки підвищенням рівня незалежності центральних банків та зростаючою необхідністю їх підзвітності, але й дедалі все більше зростаючою невизначеністю дій економічних агентів.

Аналіз джерел і публікацій. Більшість провідних фахівців багатьох центральних банків, міжнародних фінансових організацій, представників наукових та дослідницьких організацій постійно наголошують про необхідність підвищення транспарентності центрального банку, його відкритості щодо здійснюваної політики, інформативності суспільства щодо можливих її наслідків. Ці питання у своїх роботах розглядають такі науковці, як А. Алесіна, Л. Саммерс, А. Цукерман, К. Лонгані, Р. Орт, Л. Якоме, П. Джиратс, Н. Шітс, В.С. Стельмах, О.І. Петрик, А.А. Гриценко, В.С. Білоус та інші.

Метою статті є системне дослідження питання транспарентності діяльності центрального банку як необхідної умови ефективної роботи системи комунікацій центрального банку та визначення її переваг, оцінка необхідних елементів ефективної роботи центрального банку із забезпечення транспарентності через призму інформаційних каналів.

Виклад основного матеріалу. У загальному вигляді комунікаційна система являє собою поєднання сукупності засобів і мереж спілкування та комплексної діяльності учасників різноманітних процесів, яка містить операції з підготовки, збирання, обробки, перерозподілу і просування інформації, а також контакти між суб'єктами певного процесу, явища, події [1; 3]. Систему комунікацій центрального банку можна вважати ефективною, якщо центральний банк має постійний та тісний зв'язок із суспільством та економічними агентами і забезпечує прозорість або транспарентність своєї діяльності.

У даній статті під транспарентністю слід розуміти розкриття інформації про внутрішні процеси прийняття рішень, тобто пояснення того, як проголошена економічна інформація використовується при прийнятті рішень, що стосуються монетарної політики. При цьому важливим є розкриття центральним банком інформації про цілі та кількісні орієнтири монетарної політики, стратегію та тактику монетарної політики, механізм та процедури прийняття рішень; результати та ефекти здійснюваної політики. Ринок має розуміти дії центрального банку та механізм досягнення мети здійснюваної політики.

Саме забезпечення транспарентності стає додатковим фактором підвищення ефективності антиінфляційних та послідовних дій з монетарної політики центрального банку, дозволяє утримувати інфляційні очікування на низькому рівні, скорочує невизначеність при прийнятті рішень суб'єктами економіки та покращує репутацію центрального банку.

Так, Л. Якоме [5] називає у своїй роботі транспарентність та відповідальність сталими явищами, які підвищують роль монетарної політики у боротьбі з інфляцією.

П. Джиратс запропонував свою класифікацію прозорості, поділивши при цьому її на політичну, економічну, процедурну та операційну [4].

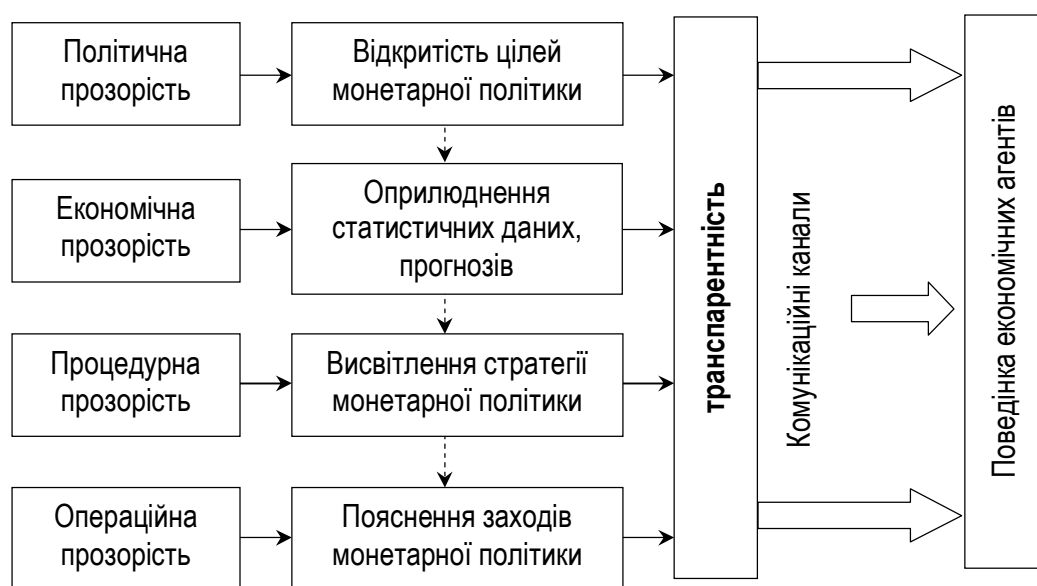
Так, під політичною прозорістю слід мати на увазі прозорість, яка базується на відкритості цілей монетарної політики та інституціональних узгодженостях, які обґрунтовують причини того, чому обрана саме така політика. Політична прозорість може включати прямі цілі щодо інфляції, проголошення незалежності центрального банку та певні зобов'язання. Так, наприклад, політично прозорими прийнято вважати Національний банк Швейцарії та Європейський центральний банк, які переслідують чітку мету річної інфляції.

Економічна прозорість, як правило, охоплює оприлюднення статистичних даних, які використовуються при прийнятті рішень, прогнозних моделей та прогнозів центральних банків. Крім того, вона ґрунтується на положенні, що економічна інформація, яка використовується центральним банком при здійсненні монетарної політики та доноситься через комунікаційні канали до суспільства, має бути достовірною.

Під процедурною прозорістю мається на увазі процес прийняття рішень при проведенні монетарної політики. Вона, як правило, може містити в собі висвітлення стратегії монетарної політики та повідомлення про хід дискусій. Так, більшість провідних центральних банків розміщують у вільному доступі стратегію монетарної політики.

Операційна прозорість стосується висвітлення заходів монетарної політики в разі непередбачених порушень у трансмісійному механізмі.

Концепція прозорості монетарної політики центрального банку подана на рисунку 1.

Рис. 1. Концепція транспарентності діяльності центрального банку (власна розробка)

Узагальнення сучасних теоретичних підходів щодо питання транспарентності центрального банку дає змогу виявити її переваги, а саме:

1. Оприлюднення інформації центральним банком знижує асиметрію інформації¹ у суспільстві, яка збільшує коливання в економіці, та відповідно ринкову невизначеність.
2. Підвищена транспарентність зменшує помилки прогнозування економічних агентів і підвищує їх гнучкість реакції на шоки.
3. Сприяє покращенню добробуту суспільства.
4. Має позитивний вплив на формування інфляційних очікувань, що дозволяє центральному банку більш ефективно проводити монетарну політику.
5. Дозволяє покращити репутацію центрального банку.
6. При оголошенні мети центральним банком цілі монетарної політики сприяють підтриманню з боку суспільства політики, яку здійснює центральний банк, та посилюють незалежність центрального банку, яка є взаємовигідною для центрального банку та суспільства: суспільство має змогу отримати оптимальну політику для покращення свого добробуту, а центральний банк зводить до мінімуму свої витрати при здійсненні цієї політики.

Центральний банк не зацікавлений у транспарентності своєї монетарної політики, коли цінова стабільність не є для нього метою. У даному випадку він може створювати несподівану інфляцію, за допомогою якої підігривається економічне зростання.

Ефективність роботи із забезпечення транспарентності діяльності центрального банку залежить від наявності чітко налагоджених інформаційних каналів, які б одночасно охоплювали максимально широкі кола суспільства.

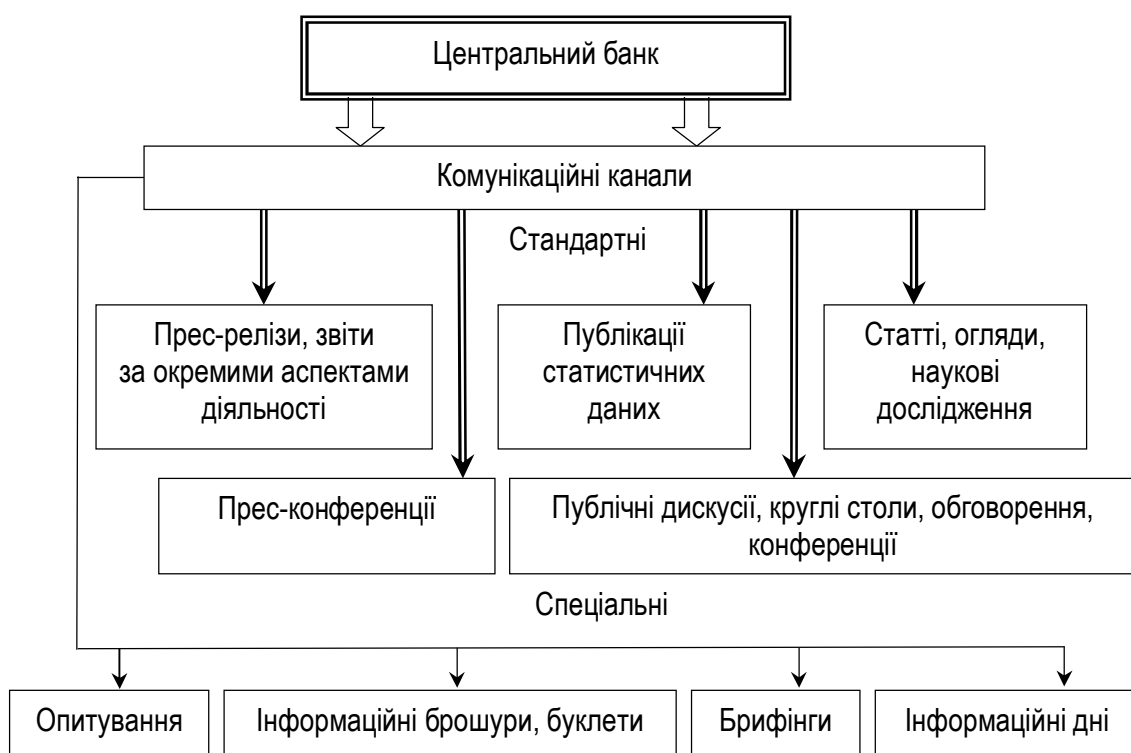
У спеціальній літературі під інформаційними або комунікаційними каналами мають на увазі канали просування інформації до конкретного її споживача або до суспільства загалом [1].

Як комунікаційні канали для інформування громадськості про здійснювану ним політику та її результати центральні банки можуть використовувати (рис. 2):

- прес-релізи, спеціальні звіти за окремими аспектами діяльності (щодо інфляції, монетарної політики, фінансової стабільності тощо);
- публікації статистичних даних;

¹ Під терміном “асиметрії інформації” в економічній літературі мають на увазі різні уявлення про одне і те саме явище у різних членів суспільства.

- статті, огляди, дослідження центрального банку в наукових та публіцистичних виданнях;
- виступи керівництва центрального банку;
- прес-конференції (у тому числі інтернет-конференції);
- поширення прес-релізів та іншої інформації за допомогою радіо, телебачення та мережі Інтернет;
- публічні дискусії, круглі столи, обговорення, науково-практичні конференції;
- проведення центральним банком інших додаткових спеціальних заходів, таких як опитування, інформаційні дні, брифінги, випуск інформаційних буклетів та брошур тощо.

Рис. 2. Комунікаційні канали центрального банку
(власна розробка)

Кожен із перерахованих комунікаційних каналів має свої переваги та недоліки.

Так, прес-релізи, спеціальні звіти за окремими аспектами діяльності є одним з основних джерел інформації в комплексній системі комунікацій центрального банку. Саме такі матеріали можуть бути регулярним джерелом інформації щодо аналізу поточного стану економіки для громадськості. Але вони мають базуватися на якісній та достовірній статистичній інформації, супроводжуватися

неупередженим аналізом, бути добре структурованими та прийнятними для розуміння. Такі матеріали, як правило, розміщують на веб-сайті банку або у спеціальних друкованих виданнях. Регулярні звіти про результати діяльності центрального банку, які надаються в органи державного управління, а також для широкої громадськості у засоби масової інформації та на веб-сайті у мережі Інтернет, можуть слугувати захистом від можливого зовнішнього політичного тиску.

Публічні дискусії, круглі столи, конференції з окремих економічних питань стають цінним джерелом інформації для певного кола людей, як науковців, провідних фахівців, студентів тощо.

Прес-конференції керівництва банку є важливим джерелом інформації для суспільства щодо монетарної політики, ситуації на валютному ринку, розвитку інфляційних процесів та інших питань, які належать до компетенції центрального банку.

Інформаційні дні, семінари, тренінги проводяться з метою роз'яснення певної інформації деякому колу її одержувачів та відповідно усунення можливості неправильного трактування цієї інформації.

Опитування є універсальним методом зібрання інформації, який дозволяє моделювати будь-які ситуації для того, аби виявити суб'єктивне відношення респондентів до певного питання або ситуації. Як правило, передбачає жорстко фіксований порядок, зміст та форму питань, ясне зазначення способів відповіді. Опитування, як правило, проводяться з метою з'ясувати суспільну думку щодо певного кола питань та забезпечення керівництва центрального банку додатковою інформацією, крім кількісно-статистичної, яка в подальшому може бути використана при прийнятті рішень із монетарної політики.

Порівнюючи моделі проведення опитувань у різних країнах, варто відмітити, що всі вони спрямовані не тільки на отримання своєчасних індикаторів економічних подій та їх якісного економічного аналізу до оприлюднення офіційних кількісних даних, але й налагодження комунікацій з економічними агентами, формування певних очікувань та укріплення зв'язків центрального банку з суспільством, забезпечення транспарентності його діяльності.

Крім того, опитування відіграють важливу роль у періоди економічної невизначеності або після економічних потрясінь, оскільки завдяки своїй гнучкості можуть охоплювати питання, сфокусовані на макроекономічних змінних, найбільш актуальних у певний період часу. А узагальнені очікування економічних агентів щодо певних настроїв в економічних колах також можуть знаходитися в основі економічного прогнозування.

Саме комплексне використання всіх комунікаційних каналів дозволяє центральним банкам здійснювати інформування всієї доступної

аудиторії або окремих її сегментів: фінансові ринки, населення, підприємства та організації, засоби масової інформації, уряд та інші органи державного управління, наукова спільнота тощо. При цьому до громадськості може доводитись інформація про різні аспекти діяльності центрального банку, в тому числі про цілі, задачі та інструменти монетарної політики, стан банківської системи, рівень розвитку платіжної системи тощо.

За словами Р. Орта [6], існує ряд певних характеристик, які впливають на ефективність донесення інформації, що передається через комунікаційні канали. Основними з них є:

- близькість до одержувача інформації, яка є навіть важливішою за близькість галузі, в якій досягається взаємодія. У цілому, чим ближче інформація та її одержувач один до одного, тим ефективніше буде сприйматись інформація одержувачем. Так, інформація, яку готує центральний банк, може використовуватися не тільки керівництвом та фахівцями центрального банку, а й представниками бізнесу (вони мають можливість враховувати результати при плануванні своєї діяльності на короткострокову перспективу), уряду (можуть оцінювати вплив певних економічних ситуацій на поведінку економічних агентів) та наукових та дослідницьких організацій;
- суперечливість – передбачає, що інформація, яка доноситься до одержувача, повинна бути чіткою, логічною та зрозумілою для нього;
- достовірність, тобто як джерело інформації, так і сама інформація мають бути достовірними для одержувача, а дані мають відповідати реальному стану економіки.

Наявність оперативної, достовірної та повної інформації про політику центрального банку сприяє підвищенню передбачуваності його діяльності економічними агентами та формуванню у них правильних очікувань стосовно майбутніх дій банку.

Крім того, інформація повинна задовольняти такі вимоги, як:

- повнота – тобто враховувати всю наявну інформацію;
- актуальність – інформація, яка використовується, повинна бути максимумно наближена до моменту аналізу.

Висновки. Таким чином, можна зробити висновок про те, що в сучасному світі ефективність роботи будь-якої установи, а особливо центрального банку, неможливо уявити без оцінки його транспарентності. Це викликано насамперед бажанням кожної підзвітної суспільству структури не тільки представити результати своєї діяльності у прийнятному світлі, але й подати інформацію об’єктивно та вчасно.

Як представники академічних кіл, так і особи, відповідальні за формування політики в багатьох провідних центральних банках світу, погоджуються між собою, що впровадження стандартів транспарентнос-

ті дозволяють знизити інформаційну асиметрію та ринкову невизначеність, покращити репутацію центрального банку, а публікації, зроблені центральним банком, скоординувати дії економічних агентів, оскільки оприлюднення та роз'яснення інформації зменшує кількість негативних рівноваг у системі.

Ефективність роботи із забезпечення транспарентності діяльності центрального банку потребує наявності системи комунікацій та чітко налагоджених інформаційних каналів, які б одночасно охоплювали максимально широкі кола суспільства. Це дозволяє центральним банкам забезпечувати більшу відкритість своєї діяльності, сприяє зниженню невизначеності у монетарній політиці шляхом роз'яснення громадськості не тільки цілей, яких центральний банк планує досягти, та методів їх досягнення, а й можливих відхилень від цільових показників та причин такого відхилення, аналіз дій центрального банку.

Оприлюднення інформації центральним банком сприяє посиленню поінформованості суспільства стосовно економічного розвитку держави та посиленню довіри до центрального банку з боку населення. При цьому найбільш ефективно донесення центральним банком інформації до його одержувачів можливе при використанні всіх можливих комунікаційних каналів. Тобто офіційні звіти та аналітичні матеріали центрального банку, розміщені на офіційному сайті або опубліковані у спеціальних виданнях, мають більший ефект при їх доповненні публічними виступами керівництва центрального банку перед громадськістю.

Крім того, ефективна система комунікацій дозволяє через регулярне оприлюднення інформації центральним банком проводити сторонні дослідження недержавним організаціям та аналітичним центрам, що в свою чергу сприятиме розвитку аналітичного апарату не тільки самого центрального банку, а й усувати проблему недосконалого знання ззовні про стан економіки та центральний банк зокрема.

Список літератури

1. Білоус, В. С. Зв'язки з громадськістю (паблік рілейшнз) в економічній діяльності [Текст] : навч. посібник / В. С. Білоус. – К. : КНЕУ, 2005. – 275 с.
2. Петрик, О. І. Шлях до цінової стабільності: світовий досвід і перспективи для України [Текст] : монографія / О. І. Петрик ; відп. ред. акад. НАНУ В. М. Геєць. – К. : УБС НБУ, 2008. – 369 с.
3. Чумиков, А. Н. Связи с общественностью: теория и практика [Текст] : учебное пособие / А. Н. Чумиков, М. П. Бочаров. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Дело, 2004. – 496 с.
4. Geraats, P. Why adopt transparency? The publication of Central bank forecast [Text] / P. Geraats. – London : CEPR, 2000. – (CEPR Discussion papers, № 2582).
5. Jacome, L. Legal Central Bank Independence and Inflation in Latin America During the 1990s [Text] / L. Jacome // IMF Working Paper. – 2001. – WP/01/212.

6. Orth, R. H. Source Factors in Persuaion [Text] / R. H. Orth // Ibid.

Summary

The papers explores the concept of the transparency and its main kinds, determines its main advantages, substantiate the necessity of improving the transparency and openness for the central bank, describes the efficiency of the transparency in the central bank through the communications channels.

Отримано 14.09.2010

УДК 336.711

Г.О. Пересадько, канд. екон. наук,
ДВНЗ “Українська академія банківської справи НБУ”;
О.В. Радченко, Сумське обласне управління ВАТ “Ощадбанк”

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК, СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ДЕРЖАВНОГО ОЩАДНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Сьогодні банки відіграють ключову роль у сучасній економіці, особлива роль при цьому належить державним банкам. У статті проаналізовано стан, перспективи та інноваційний розвиток державного банку.

Ключові слова: Ощадний банк України, інноваційний розвиток, ефективне функціонування, банківська інфраструктура, фінустанова.

Постановка проблеми. На сьогодні питання, що пов’язані зі стабільністю та надійністю банків України, набувають все більшої актуальності. Пов’язано це з тим, що всі ланки суспільства прагнуть ефективно функціонувати, а без розвитку всіх напрямків банківської інфраструктури, насамперед споживчого кредитування, неможливий нормальний розвиток суспільства, зокрема всіх його категорій.

Аналіз публікацій. Теоретичні та науково-методичні аспекти даної проблематики висвітлені в працях А.А. Андреева, А.І. Анкасова, Л.Г. Батракова, М. Брук, С.П. Мішта, А.М. Мороз, Р.М. Нуреєва та інших.

Не вирішені раніше частини проблеми. Нині ринок банківських інновацій тільки розвивається та дозволяє собі формувати свої власні тенденції розвитку. Банківські інновації впливають на структуру суспільного виробництва, інституційні економічні механізми, соціальну стабільність, навколишнє середовище, інтенсивність міжнародного технічного співробітництва, рівень національної безпеки та, що найголовніше, на конкурентоспроможність національної економіки в системі світового господарювання.